

Sağlık Turizmi Farkındalığı: Kuşadası Örneği

Emel İPEK^{*}, Okan BATMAZ² ve Ahu Yazıcı AYYILDIZ³

¹Sağlık Turizmi / Sağlık Bilimler, Aydın Adnan Menderes, Türkiye

²Sağlık Turizmi / Sağlık Bilimler, Aydın Adnan Menderes, Türkiye

³Turizm İşletmeciliği / Sosyal Bilimler, Aydın Adnan Menderes, Türkiye

^{*}(emel.ipek@adu.edu.tr)

Özet - Turizm gelirleri arasında sağlık turizminin payı oldukça yüksektir. Gelişmiş ülkelerde sağlık sektöründe fiyatların yüksek oluşu ve bekleme sürelerinin uzunluğu insanları sağlık hizmetlerini hem tatil yapabilecekleri hem aynı hizmeti daha uyguna mal edebilecekleri hem de bekleme sürelerinin daha kısa olduğu ülkelere satın almaya yöneltmiştir. Bu sebeple ülkeler sağlık turizmindeki potansiyelin farkına vararak yatırımlar yapmaya başlamışlardır. Ülkelerin birbirleri arasındaki rekabeti o ülkenin sağlık alanındaki kaliteli hizmetin, fiyatın ve alternatif turizm çeşitlerini de bir arada sunmasıyla ilişkilendirilebilir. Sağlık turizminin gerçekleştirileceği destinasyonlardaki Turizm Paydaşlarının bu potansiyelin farkında olmasıyla o yerdeki yatırımların daha bilinçli yapılması destinasyon imajını da etkilemektedir. Bu yüzden yatırım yapan özel ya da kamu kuruluşlarının yatırım yaparken arz ve talebi göz önünde bulundurarak eyleme geçmesi gerekmektedir. Dört otel yöneticisi, üç rehber ve acenteye yapılan görüşmeler sonucunda Kuşadası'nda sağlık turizmi farkındalığının kısmen oluşmuş olduğu görülmüştür. Sağlık turizminin yalnızca medikal ve termal turizm olarak bilindiği verisine ulaşılmıştır. Kuşadası'nda potansiyelinin olduğu fakat farkındalığın oluşmadığı belirlenmiştir. Potansiyelin daha doğru kullanılıp yatırımların daha bilinçli yapılabilmesi adına daha fazla eğitim verilip bireysel değil tüm turizm paydaşlarının beraber hareket etmesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler – Sağlık, Sağlık Turizmi, Turizm, Farkındalık

I. GİRİŞ

Geçmişte bireyler, geleneksel tedavi yöntemleri için sağlık hizmeti almak amacıyla mecburi seyahat yaparken günümüzde ise modern sağlık hizmetlerine erişmek amacıyla boş vakitlerini seyahat için ayırmaktadır (Yazan, Girgin ve Karadağ, 2017). Geçmişte antik çağlara dayanan sağlık hizmetleri; Mısırlılar, Eski Hint uygarlığı, Eski Çin medeniyeti, Sümerler, Endülüs Emevi Devleti gibi medeniyetlerde kendini farklı tedavi şekilleriyle ortaya koyan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Özcan ve Aydın, 2015). Günümüzdeki bireylerin ise tedavi görmekteki bakış açılarında yaşanan değişim, sağlık hizmetlerindeki değişimin de devam ettiğinin bir göstergesidir. Dolayısıyla sağlık ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik yaşanan hareketlilik aslında sağlık turizmi sektörünün doğmasına sebep

olmuştur (Aba, Gümüş ve Çakır, 2019). Bir yıldan fazla olmamak kaydıyla sağlık merkezli hizmetler sunan tatil yerleri, kaplıcalar gibi yerlere gerçekleştirilen seyahatler, sağlık turizmi olarak ifade edilmektedir (Breitrück ve Nunn, 2011). Bireylerin sosyal, ekolojik, fiziksel ve zihinsel risk oluşturan faktörlerine karşı korunması ve sağlık refah düzeyini yükseltmek istemesi sağlık turizmine olan talebi artırmaktadır (Rieger, 2013). Farkındalık kavramı ise hem sağlıklı bir bireyin kişilik bütünlüğünü hem de kişinin sosyal çevrelere uyumunu kolaylaştırıcı bir faktör olarak görülmektedir (Roxas ve Glenwick, 2014). Son zamanlarda dikkatleri üzerine çeken bir kavram olan sağlık turizmiyle, farkındalık kavramı bir bütün oluşturarak önemli bir kavram haline dönüşerek sağlık turizmi farkındalığı kavramını oluşturmaktadır. Dolayısıyla sağlık turizmi

farkındalığına yönelik son zamanlarda yapılan çalışmalar dikkatleri üzerine çekmekte ve sağlık turizmin önemini daha da artırmaktadır.

Bu çalışmada Kuşadası'nda bulunan ve aktif olarak sektörde görev yapan turist rehberlerinin acente ve otellerde yönetici konumunda çalışan 10 kişiyle görüşülüp Sağlık Turizm farkındalığı araştırılmıştır.

II. MATERYAL VE YÖNTEM

Sağlık Turizmi Türkiye'de gelişmekte olan bir sektör. Gelişebilmesi için Sağlık Turizminin ne olduğunun iyi bir şekilde kavranması ve yatırım yapacak olan özel ve kamu kurumlarının Sağlık Turizmi bilincinde olması gerekmektedir. Yatırımların bilinçli şekilde yapılarak rekabet ortamında yer alınmalıdır. Ülke potansiyelinin farkındalığının artırılması için bilim uzmanları tarafından araştırmalar gerçekleştirilmektedir. Sektörün tanıtımı ve ihtiyaçları araştırılarak belirlenmektedir.

Bu araştırmanın amacı Turizm Paydaşlarının Sağlık Turizmi farkındalığının belirlenmesini ve sağlık turizme bakış açılarını değerlendirmeyi amaçlamaktadır.

Araştırma turist rehberleri, yönetici pozisyonunda çalışan otel yöneticileri ve acente çalışanlarıyla yapılmıştır. Evreni Türkiye'de bulunan tüm turist rehberleri, otel yöneticileri ve seyahat acenteleridir. Araştırmanın örnekleme ise Kuşadası'dır. Aktif olarak sektörde görev alan ve Kuşadası'nda ikamet eden yönetici pozisyonundaki otel çalışanları, turist rehberleri ve seyahat acenteleriyle görüşmeler yapılmıştır.

Araştırma nitel araştırma yöntemi olan yarı yapılandırılmış sorular üzerinden görüşme tekniği kullanılarak yapılmıştır. Görüşmeler üç seyahat acentesi, üç turist rehberi ve dört otel yöneticisiyle yüz yüze olarak gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerde katılımcılara konuyla ilişkili sekiz soru ve demografik özellikleri de sorulmuştur. Görüşmeler sonucunda elde edilen veriler içerik analizi yoluyla değerlendirilmiştir.

III. BULGULAR

Sağlık Turizmi farkındalığı: Kuşadası örneği araştırmasında üç rehber, üç acente yetkilisi, dört otel yöneticisiyle görüşmeler yapılmıştır. Görüşme yapılan katılımcılardan sekizi erkek ikisi kadın bireylerden oluşmaktadır. Katılımcıların beşi sıfır-yirmi yıl arası beşinin ise yirmi bir- yirmi beş yıl

arası sektör tecrübesi bulunmaktadır. Tüm katılımcılar lisans mezunudur.

Katılımcılara açık uçlu olarak sorulan sağlık turizmi kavramı sizce neyi ifade etmektedir? sorusuna katılımcıların ortak görüşü olarak farklı ülkelerden sağlık hizmeti almak için ülkemizi ziyaret eden ziyaretçilerin oluşturduğu bir faaliyet olarak tanımlamışlardır. Ayrıca sağlık turizmi kavramı sorulduğunda katılımcıların daha çok termal ve medikal turizmin olarak cevap verdikleri görülmüştür. Bireylere Kuşadası'ndaki sağlık turizmi potansiyeli hakkındaki düşünceleri sorulduğunda tüm katılımcıların potansiyelinin olduğu fakat sağlık turizminin geliştirilmesi gerektiği görüşündedirler. Katılımcılar potansiyelin artırılması ya da var olan potansiyelin doğru yönetilmesi gerektiği görüşündedirler. Katılımcıların çoğu Kuşadası'nın sağlık turizmi için tercih edilebilir bir yer mi sorusuna tercih edilebilir bir yer olduğunu söylemişlerdir. Kuşadası'nın konum avantajının bulunduğu, farklı turistik bölgelere yakınlığı avantajlı sayılıp tercih edilebilir bir destinasyon olarak cevap vermişlerdir. Bazı katılımcılar ise yetersiz sağlık hizmetinin olmasından dolayı tercih edilebilecek bir yer olduğunu düşünmektedirler.

Bireylerin Kuşadası'nda hangi sağlık turizm türleri sizce öne çıkmaktadır ve çıkarılmalıdır sorusuna cevabı ise öne çıkan sektörün medikal turizm olduğunu, termal turizm için kaynakların fazla yatırımların eksik kaldığını ve bu sebeple termal turizmin ön plana çıkarılması gerektiği görüşünde olduğu görülmüştür. Aynı zamanda katılımcılar son zamanlarda Kuşadası'nda Dental turizmin öne çıktığını düşünmektedirler. Katılımcıların çoğu Kuşadası'nın sağlık (Sağlık kuruluşları, otel işletmeleri, seyahat acenteleri vb.) tesislerinin yetersiz olduğunu düşünmektedirler. Bazı katılımcılar ise tesis sayılarının gelişerek büyüdüğü düşüncesindedir. Katılımcılar geliştirilebilir bir Kuşadası görmektedirler. Bireyler Kuşadası'ndaki sağlık turizminin yeterli gelişmemesindeki sebep olarak reklam ve tanıtım eksiklerinin olduğunu ve Kuşadası'nın konumu gereği yakın mesafelerde farklı turizm çekiciliği bulunan turistik yerlerin bulunmasını avantaj olarak görülüp tanıtım ve pazarlama stratejilerinde kullanılması gerektiği görüşündedirler. Ayrıca katılımcılar sektördeki turizm paydaşlarının beraber hareket ederek yatırımlar yapıp olan düzenin düzeltme işleminin yapılması gerektiğini dile

getirmişlerdir. Tanıtım ve reklam için bütçenin çok az ayrıldığı görüşündedirler. Katılımcılar tanıtımların geliştirilebilmesi için bu alan ile özel olarak ilgilenilip, daha önce sağlık turisti olan ziyaretçilerin reklam çalışmalarında kullanılması gerektiğini ve bunun potansiyel ziyaretçileri etkileyeceğini düşünmektedirler. Ayrıca tanıtımların geliştirilebilmesi için farklı ülkelerde tanıtım filmleri reklamlar yayınlanması gerektiğini düşünmektedirler. Katılımcıların sağlık turizminde hastaneler, yerel yönetimler, otel işletmeleri, seyahat acenteleri ve sigorta şirketleri arasındaki koordinasyon ve iletişimin yetersiz ve eksik olduğu görüşündedirler. Katılımcıların bu konudaki önerileri çalıştayların özel olarak hazırlanıp çıkan sonuçların sektörde uygulanması gerektiği yönündedir. Katılımcılar turizm paydaşlarının beraber hareket etmelerini, daha fazla toplantılar düzenleyip sektörün gelişimi için kararlar alınıp beraber uygulamaları gerektiğini önermişlerdir.

IV. SONUÇLAR

Sağlık tam iyilikte olma halidir. İnsanlar geçmişten günümüze sağlıklarını geliştirebilmek için doğayı kendilerine rehber olarak kullanarak birçok tedavi yöntemi geliştirmişler. İnsanlar sağlıklarına kavuşabilmek için antik çağlardan günümüze sürekli hareket halinde oldukları bilinmekteydi. Eski dönemlerde kabilelerin büyücüleri aynı zamanda o kabilelerin hekimleri olarak adlandırılmaktaydı. O dönemlerde bu kişilere büyücü hekimler olarak adlandırılmaktaydı. Büyücü hekimlerden şifa bulmak için farklı kabileler birbirlerini ziyaret ederek aslında ilk ilkel Sağlık Turizmi kavramı olarak nitelendirilmektedir.

Günümüzde ise insanlar tedavi olmak amacıyla gideceği yerleri seçerken durumlarını etkileyen birçok değişken vardır. Zaman, para, ulaşım ve imkanlar bunlardan en önemlileridir. Ülkeler kâr marjı yüksek olan bu pazar için kendi aralarındaki rekabet Sağlık Turizminin gelişmesine ön ayak olmuştur. Öncü ülkelerin başında ABD gelirken daha uygun olup bekleme sürelerinin az olduğu Hindistan, Brezilya, Malezya, Singapur, Tayland, Türkiye’de bu rekabetin içinde yerini almıştır.

Sağlık turizmi Medikal, Termal, İleri Yaş ve Engelli Turizmi olarak 4 başlıktan oluşmaktadır. Çalışmanın sonucunda sağlık turizmi sorulduğunda katılımcıların Medikal ve Termal turizmi Sağlık Turizmi olarak bildiği ortaya çıkmaktadır. Oysaki engelli ve ileri yaş turizmi de büyük bir potansiyele

sahip olan Turizm çeşididir. Dünya nüfusunun %15 ini engelli bireyler oluşturmaktadır. Aynı zamanda nüfus hızla yaşlanmaktadır. Yapılan çalışmalar sonucunda Dünya Sağlık Örgütünün 2050 yılın da yaşlı nüfusun genç nüfusa oranla daha fazla olacağını ön görmüştür. Bu sebeple ileri yaş turizmi ve engelli turizmi ciddi bir potansiyele sahiptir. Yapılan çalışmanın sonucunda Kuşadası’nda Sağlık Turizmi farkındalığının tam olarak oluşmadığı görülmektedir. Oluşmuş olan farkındalık yalnızca termal ve medikal turizm alanında olup yetersiz bir farkındalık olduğu ortaya çıkmaktadır. İnsanların sadece medikal turizm ve termal turizmin farkında olmaları aslında turizm paydaşlarının, ülkenin bir eksikliğidir. Potansiyelin bu denli büyük olduğu bilinip yatırımların bu yönde yapılmaması engelli turizmi ve ileri yaş turizminin geri planda kalmasına sebep olmaktadır.

Sektörün gelişebilmesi için katılımcılarla yapılan görüşmelerin sonucunda reklam ve tanıtım eksikliğimiz olduğunu ve bu sebeple daha önce sağlık turizmi gerçekleştirip ülkemizden sağlık hizmeti alan bireylerin reklam filmlerinde, ülke tanıtımlarımızda yer alıp daha gerçekçi bir referans olacağı önerisinde bulunmuşlardır. Sektörde her işletmenin bireysel olarak hareket etmesinden tüm turizm paydaşları koordineli bir şekilde ilerleyip sektörün bu şekilde geliştirilebileceğini düşünmektedirler. Bu sebeple turizm paydaşları beraber hareket edip Kuşadası’nda bulunan fakat değerlendirilemeyen termal turizmin gelişmesini sağlamalıdır.

Kuşadası’nın konumu kullanılarak Sağlık Turizmi sektöründe avantaja çevrilmelidir. Kuşadası’nın farklı turistik çekiciliklere sahip olan turizm bölgelerine yakınlığı, İzmir havaalanına yakınlığının tanıtım filmlerinde vurgulayarak üzerinde durulmalıdır. Çalışmalar spesifik olarak yapılmalıdır. Ve yapılan çalıştaylar sonucunda çıkan sonuçların uygulamaya geçmesi ve bunun kontrollerinin yapılması gerekmektedir.

Sağlık Turizminde önemli unsurlardan olan konaklama tesisleri Kuşadası’nda yatak kapasitesi olarak yeterli olsa da geliştirilmelidir.

Bu çalışmada Sağlık Turizminde farkındalık araştırılmış olup çalışmanın çıktılarının sonucunda sektörün kendini daha fazla tanıtarak, Kuşadası özelinde bulunan imkanların yetersiz olup geliştirilmesi gerektiği, tüm turizm paydaşlarının bireysellikten uzak hep beraber hareket ederek

rekabet ortamı oluşturup sektörün bu şekilde geliştirilebileceği sonucuna varılmıştır.

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın gerçekleşmesinde emeği geçen saygı değer katılımcılara teşekkürlerimizi sunarız.

KAYNAKLAR

- [1] Aba, G., Gümüş, J. ve Çakır, N. (2019). Sağlık çalışanlarının medikal turizme yönelik algılarının incelenmesi: Özel hastane örneği, *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 17(3), 93-105.
- [2] Acar N, Turan A. (2016), Sağlık çalışanlarının sağlık turizmi farkındalığı üzerine bir araştırma: ahi evran üniversitesi eğitim ve araştırma hastanesi çalışanları örneği. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 17(1): 17-36.
- [3] Altıparmak E. (2020), *Sağlık turizminin güçlü ve zayıf yönleri ile fırsat ve tehditlerinin analizi: Kahramanmaraş ilinde bulunan hastaneler üzerinde bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bölümler Enstitüsü, Sağlık Yönetimi Ana Bilim Dalı, Kahramanmaraş.
- [4] Appelbaum, S. A. (1973). Psychological mindedness: Word concept, and essence. *International Journal of Psychoanalysis*, 54, 35-46.
- [5] Belek, İ., Nalçacı, E., Onuroğulları, H., & Ardic, F. (1998). Sınıfsız toplum yolunda Türkiye için sağlık tezi. *Baskı, İstanbul: Sorun Yayınları*.
- [6] Breitrück, V. and Nunn, E. (2011). *The long tail of tourism*. Wiesbaden: Gabler.
- [7] Doğan, B. B. ve Aslan, A. (2019). Türkiye'de sağlık turizminin mevcut durumu ve ülke ekonomisine katkıları. *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(18), 390-418.
- [8] Dökme S. (2016), Sağlık turizmi açısından Adana ilinin incelenmesi ve sağlık çalışanlarının medikal turizm faaliyetlerine bakış açısı: bir hastane örneği. Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sağlık Yönetimi Anabilim Dalı, Kahramanmaraş.
- [9] Kızıldağ G. Ç. (2018), Hekim dışı sağlık personeli ve sağlık yöneticilerinin medikal sağlık turizmi konusunda farkındalıklarının değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Ankara.
- [10] Lieux, E.M, Weawer, A., & McCleary, K.M. (1994). Lodging Preferences of The Senior Tourism Market, *Tourism Management*, 21 (4): 712-728.
- [11] Örgen, C. ve Gümüş, İ. (2017). *Türkiye'de sağlık turizmi ve şehir hastaneleri*. 1st International Sustainable Tourism Congress'inde sunulmuş. 23-25 Kasım 2017, Kastamonu.
- [12] Özcan, K. ve Aydın, V. (2015). *Sağlık turizmi (Teori ve Politika)*. Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- [13] Özkurt, H. (2007). Sağlık turizmi tahvilleri. *Maliye Dergisi*, (152), 126.
- [14] Ricafort, K. M. F. (2011). A Study of influencing factors that lead medical tourists to choose thailand hospitals as medical tourism destination. Master Thesis, School of Business and Technology of Webster University, Thailand.
- [15] Rieger, T. (2013). *Sustainability in tourism*, (Ed.) Jenkins, I. and Schröder R.: A Multidisciplinary Approach içinde (ss.53-68) Wiesbaden: Springer.
- [16] Roxas, A. S. ve Glenwick, D. S. (2014). The Relationship of psychological mindedness and general coping to psychological adjustment and distress in high school adolescents. *Individual Differences Research*, 12(2), 38-49.
- [17] Sağlık Turizmi Daire Başkanlığı, (2022b). Sağlık Turizmi yetki belgesi alan sağlık tesisi ve aracı kuruluşlar listesi. <https://shgmturizmdb.saglik.gov.tr/TR-86990/yetki-belgesi> listeleri-guncellenmistir.html (Erişim Tarihi:11.02.2022)
- [18] Somuncuoğlu, S. vd, (2012), Sağlık Kurumları Yönetimi-I, (Editör) Mehtap TATAR, Anadolu Üniversitesi, TC Anadolu Üniversitesi Yayını No:2631, Açıköğretim Fakültesi Yayını No:1599.
- [19] Şahin, N. H. ve Yeniçeri, Z. (2015), "Farkındalık" Üzerine Üç Araç: Psikolojik Farkındalık, Bütünleyici Kendilik Farkındalığı ve Toronto Bilgece Farkındalık Ölçekleri, *Türk Psikoloji Dergisi*, 30(76), 48-64.
- [20] Yazan, T., Girgin, A. and Karadağ, E. (2017). *Health tourism in Turkey*, (Ed.) İsanli, H.:Khazar Journal of Humanities and Social Sciences içinde (ss. 196-208) Bakü: Khazar Üniversitesi Yayınları.